

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Сашко Кръстев Плачков

член на научно жури за оценяване на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в

Професионално направление - 1.3. Педагогика на обучението по:..
(Методика на обучението по домашен бит и техника в началното училище)

Автор на дисертационния труд:

Магдалена Иванова Райкова, редовен докторант във Факултета по науки за образованието и изкуствата към СУ „Св. Климент Охридски“ .

Тема на дисертационния труд:

„Интегративни възможности на конструктивно-техническите дейности в начален етап на обучение“.

Научен ръководител: доц. д-р Любен Витанов

Възлагането на рецензията е въз основа на решение на научното жури, определено със Заповед № РД 38-307/27.06. 2019 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Данни за процедурата:

При прегледа на представената в научното жури документация не установявам допуснати нарушения на процедурата. Разработването на дисертационния труд и допускането му до защита пред научно жури са в съответствие със Закона за развитието на академичния състав в Р България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Докторантката Магдалена Иванова Райкова е изпълнила и Минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, като е представила: дисертационен труд - 50 точки; статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране и в редактирани колективни томове (№№ 5,8,9) - 30 точки.

I. Кратки биографични данни за докторанта, професионалната и научната му активност

Магдалена Иванова Райкова е родена на 18.11. 1979 г. От 2017 г. до момента заема длъжността „начален учител“ в ЧОУ „Образователни технологии“, гр. София, бул. „Гео Милев“ № 158. Като докторант във Факултета по науки за образованието и изкуствата от 2014 г. до 2017 г. са и възлагани за провеждане семинарни упражнения, свързани с профила на докторската програма.

Професионално-педагогическата и кариера включва още: учител по Изобразително изкуство в 68 СОУ „Акад. Никола Обрешков“, ж.к. „Дружба 2“(2005 г. – 2016 г.); преподавателска дейност по приложни изкуства към „Вая Арт Център“ ООД за ОДЗ и ЦДГ на територията на град София(2004 г. – 2005 г.).

Представеното от докторантката CV очертава и респектиращ образователно-квалификационен профил: магистър по специалността „Начална училищна педагогика“ в СУ “Св. Кл. Охридски“- 2013 г.; магистър по специалността „Педагогика на обучението по Изобразително изкуство“ в СУ „Св. Климент Охридски“– 2003 г.; бакалавър по специалността „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“, специализация „Живопис“ във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – 2002 г. Стремелът на Магдалена Райкова за квалификационно и компетентностно усъвършенстване е последователен, тематично и съдържателно ориентиран към актуални за педагогическата теория и практика сегменти: разработване и управление на проекти към Национален педагогически център към МОН(2007 г.), интерактивни методи на обучение в Национален педагогически център към МОН(2007 г.) и овладяване и усъвършенстване на чуждоезикови умения – практически курс по английски език(2006 г.) и практически курс по френски език(2002 г.). Тук следва да се добави и курс за инструктор на базови и специфични компютърни умения за обучение на учители по „Изобразително изкуство“ и „Музика“ към БАН(2005 г.). Освен в професионален план, тези активности намират реален израз и при формирането на научния профил на докторантката, чрез участието и в два изследователски проекта на СУ “Св. Кл. Охридски“, три научни конференции (две са с международно участие) и участие в Есенни докторантски четения на СУ “Св. Кл. Охридски“ през 2016 г., отличено с грамота за най- добър доклад. Държа да

отбележа и успешното участие на Магдалена Райкова като съавтор с научния си ръководител в разработването на образователния пакет по „Технологии и предприемачество“ за 1 клас: учебник, книга за учителя, албум и електронен учебник.

Посоченото дотук следва да бъде оценено положително и да се приеме като добър атестат за наличния компетентностен потенциал и равнище на научното развитие на Магдалена Райкова.

II. Оценки върху качествата на дисертационния труд

Актуална ли е темата на труда и правилно ли е формулирана? Отговорът на този въпрос е отправна точка, за да бъде направена обективна експертиза на дисертационния труд. Да, темата е актуална, защото е свързана с интеграционните процеси в обучението, които в протяжността на научните обобщения и методически търсения, имат непреходна значимост за всеки конкретен дидактичен конструкт. Формулировката е ясна, лишена е от повествователна описателност, и има точна предметно-обектна насоченост. Как и до каква степен конструктивно-техническите дейности изпълняват интегративни функции в предметния цикъл на началния етап на обучение, това е дисертабилен въпрос, върху който докторантката убедително е изградила концептуалната рамка на труда, и ясно е открила проблемното поле за изследване и критичен анализ в триъгълника “обучение – интеграция - практика“. Трябва да отбележа, че изследвания върху интегративния характер на конструктивно-техническите дейности в технологичното обучение съществуват, но те не са с такъв обхват и с такава продуктивна методика. В този смисъл са изпълнени две основни претенции към труда: **използван е** обоснован теоретико-приложен научен фундамент с акцент върху съвременни постановки за конструктивисткия и компетентностния подходи в образователното пространство; **направена е** методологична обосновка и е подбран инструментариум на изследването, които насочват към убедителна емпирична доказателственост.

Запознаването със съдържанието на дисертационния труд ми дава основания да твърдя, че логиката на взаимовръзките между неговите структурни елементи е правилна и е постигнат сравнително добър баланс между теоретичните и емпиричните обобщения, статистическото и графично представяне на резултатите от изследването. Положените усилия от докторантката имат многопластов характер, предвид

спецификата на междупредметната интеграция в началния етап на обучението, и не са я отклонили от концептуалния замисъл. Налице е научен продукт в завършен вид с очевидна методическа добавена стойност. В този контекст могат да бъдат открити следните преценки:

1. Дисертационният труд е представен в завършен вид и дава убедителна информация за лично авторско постижение на докторантката, за дълбочината на познаване на проблема, за наличието на коректност и на научна добросъвестност при интерпретирането на теоретичните обобщения, авторски постановки, анализи, заключения и добри практики, свързани с различни страни и аспекти на интеграцията в образователната среда.

2. Стилът на докторантката се отличава с фразеологична завършеност, разбираемост и стремеж към подплатяване на изказа, чрез представяне на авторитетни мнения и позиции в областта на педагогиката, психологията и частните методики.

3. Структурните елементи на труда са в логическа последователност и включват: увод, три глави, изводи, приноси и използвана литература. На този фон обаче, докторантката е използвала възможно най-опростената и дисбалансираща смисловите единици схема – 1,2,3 и пр., а не предпочитаната в научните среди схема за йерархична класификация – 1.,1.1., 1.1.1., 2., 2.2., 2.2.1. и пр., осигуряваща прагматична подреденост, компактност, проблемно-понятийна съподчиненост и взаимовръзки.

4. Параметрите на труда обхващат: 233 стр. текст, в това число са включени заглавия със 195 автори на български, руски и на английски език, и интернет-адреси с коректно отразяване на влизанията. Съпътстващото текста онагледяване се състои от 12 бр. фигури, предимно в първа и втора глава(фиг.12, стр. 84 е с твърде сложна конструкция , апликативни елементи и е трудна за разбиране); 23 бр. диаграми за онагледяване на резултатите от изследването, представени в трета глава и незнаяно защо са оставени необозначени; 10 бр. таблици, които също не са номерирани, не са коректно съставени и обозначени; 135 бр. илюстрации, в чиято важност не се съмнявам, но определено считам, че натежават към текста, защото това е научен труд, а не илюстрирано четиво и мястото им е в приложения, каквито е препоръчително да има в отделна част.

5. Методологичният апарат на изследователската дейност в труда правилно е изнесен самостоятелно, веднага след увода. Ясно са открити всички компоненти – хипотеза, цел, задачи, обект, предмет, обхват и методика на изследването (с. 7-9). Би могло да се постигне по-прецизно формулиране на хипотезата, целта и предмета на изследването, както и по-стегнат обем на изследователските задачи. Така например зад. 3 и зад.4 би могло да се реструктурират в една задача, а зад. 6 не звучи убедително като изследователска. Методиката на изследването е коректна, пропуснат е само метода моделиране. В тази част липсва, а се очаква да бъде посочена и етапността на изследването, и каква е последователността на експерименталните процедури, което дава представа за организационните и прогностични умения на изследователя.

6. Теоретичната база на труда е компетентно и старателно развита в I глава(с. 10 - 77). Докторантката е постигнала дълбочина на изложението, като се опира на последователен анализ и коректно представяне мнението на наши и чуждестранни авторитети в областта на педагогиката, психологията и частните методики, относно интеграцията в обучението в началните класове(с. 10). На този фон намирам за удачно изведени и полезни за труда историческият поглед върху интеграцията в обучението, т. 2(с. 25), мястото на интеграцията в държавните стандарти и учебните програми, т.3(с.33), интегралните възможности на конструктивно-техническите дейности в началния етап на обучение, т. 4с.(с. 41) и интегралните възможности на игровите дейности в началния етап на обучение, т. 5с.(с. 58).

7. Концептуалният замисъл на докторантката намира убедителен израз в разработеният и детайлно представен от нея **Модел и дидактически варианти за осъществяване на интегративни връзки чрез конструктивно-технически дейности** във II глава на труда (с. 77 -180). В основата на модела е взаимодействието между конструктивно-техническите дейности и отделните предмети в началния етап на обучение, с. 79(фиг. 10). Структурата на модела включва усърдно и методически компетентно разработени от Магдалена Райкова 16 типа дейности и 8 типа дидактически ресурси за осъществяване на педагогическо взаимодействие, в което освен активизиране участието на учителите и учениците, обосновано се включват , родителите и други подходящи участници в образователния процес. Удачно са използвани игровият и компетентностният подходи при съобразяване със спецификата на всеки

учебен предмет за отделен клас, от първи до четвърти. Впечатляват усилията, рационалните конструктивно-технически решения, обемите от методическа работа и детайлното отразяване на практическите постижения на учениците. Тази глава би могла да бъде и по-стегната, в по-оптимален обем, но както и при други млади изследователи, докторантката проявява стремеж към всеобхватност и монотонна методическа описателност.

8. Ефективността на модела за интеграция между конструктивно-техническите дейности и отделните учебни предмети в началния етап на обучение, е експериментално доказана чрез коректно представеният в III глава (с. 181 -218) причинно-следствен анализ, ясното графично визуализиране на количествените данни и доверителна подкрепа от статистическия инструментариум на основата на SPSS. Тази глава на труда е своеобразна витрина на изследователските умения на докторантката - от планирането и организацията на твърде широката по своите мащаби експериментална работа, прецизното определяне на индикатори и съответстващите им критерии и показатели, до използването на комплексен инструментариум (експертна оценка, наблюдение, анкета, дидактичен експеримент). Налице е висока работоспособност и запазване на концентрацията в посока „общо – единично“, като докторантката демонстрира убедителност в представяне полезността на всеки методически детайл в конкретиката на експеримента. Това разбира се, води до натежаване на повече описателност в труда. Продължавам да поддържам критичното си отношение, относно липсата на прецизност при табличното представяне на данните.

III. Оценки върху приносите на дисертационния труд

Налице са основания да твърдя убедено, че разработеният от Магдалена Иванова Райкова дисертационен труд, е посветен на актуален междудисциплинарен научен проблем, отразява разработването и апробирането на авторски методически модел, и е представен в завършен вид. Въз основа на това считам, че в теоретичен и приложен аспект могат да бъдат открити следните научни приноси: **Теоретично** проучване и критичен анализ на концепции, модели и добри практики за интегративните възможности на конструктивно-техническите дейности в началния етап на обучение; **Разработване** и апробиране на авторски методически модел за интегриране на конструктивно-техническите

дейности и учебните предмети в началния етап на обучение; **Научно обосноваване** и доказване ефективността на дидактически ресурси за интегриране на конструктивно-техническите дейности в реална образователна среда; **Експериментално** доказано положително въздействие на конструктивно-техническите дейности за повишаване на мотивацията за учене, академичните постижения на учениците и формирането у тях на ключови компетентности.

Считам, че посочените приноси на Магдалена Райкова са нейни лични творчески постижения и по безспорен начин отразяват положителната посока в научното и развитие. В този план следва да бъде оценен и авторефератът на докторантката, който отразява в достатъчна степен основните съдържателни параметри на дисертационния труд. Не разбирам обаче, какви са основанията на докторантката да го представя в такъв голям обем – 78 стр?

IV. Критични бележки и препоръки

В параграф II. Оценки върху качествата на дисертационния труд вече бяха посочени някои от моите критични бележки и въпроси, които имат добронамерен характер и по никакъв начин не намаляват изтъкнатите достойнства на труда. Считам, че биха имали полезност в бъдещите научни изяви и развитие на докторантката.

V. Заключение

Разработеният и представен от Магдалена Райкова дисертационен труд е в завършен вид и по категоричен начин показва, че целта и задачите на изследването са изпълнени, методологичната схема е спазена. Анализът и представянето на резултатите убедително потвърждават значимостта на труда за използването на конструктивно-техническите дейности в обучението по технологии и предприемачество, като ефективен инструмент за междупредметна интеграция в началния училищен етап.

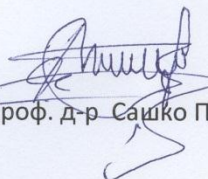
Докторантката е направила достатъчен брой публикации в авторитетни издания, относно проблематиката и експерименталните резултати, свързани с труда (9 бр. и 1 бр. под печат).

Въз основа на изложеното дотук, убедено предлагам на почитаемите членове на научното жури, да дадат положителна оценка на разработения от Магдалена Иванова Райкова дисертационен труд за придобиване на

образователната и научна степен „доктор“ в Професионално направление
1.3. Педагогика на обучението по:.. (Методика на обучението по домашен
бит и техника в началното училище) на Факултета по науки за
образованието и изкуствата към СУ „Св. Климент Охридски“.

28.08. 2019 г.
гр. Благоевград

Рецензент:

 1
/Проф. д-р Сашко Плачков/